28 x górnictwo

bo aż tyle obiektów (atrybutów nominowanego dobra) związanych z górnictwem metali nieżelaznych znalazło się we wniosku skierowanym do UNESCO o wpisanie Tarnowskich Gór na Listę Światowego Dziedzictwa. We wniosku umieszczono zarówno obiekty znane (chociażby ze Szlaku Zabytków Techniki Woj. Śląskiego) jak i te, o których mało kto słyszał. Wszystkie dobrane zostały w pewną logiczną całość tak, aby można było wykazać ich „wyjątkową powszechną wartość". A wszystkie związane były z górniczym kunsztem, stającym naprzeciw skarbów ziemi i sił natury, broniących do nich dostępu.

„Kluczem do wszielkiego skarbu jaki skrywa ziemia jest rozum i rzetelność" napisał będąc w Tarnowskich Górach w 1790 roku sam J.W. Goethe.

Przywołane wcześniej słowo kunszt rozumiane jako zawód wymagający wyjątkowych umiejętności, traktowany był na równi ze sztuką (niem. Kunst). Słowo to w nomenklaturze górniczej oznacza także wyjątkową umiejętność radzenia sobie z żywiołem, jakim zawsze w kopalniach była woda. Mądrość w tym wypadku polegała również na komunalnym jej wykorzystaniu. Teren Tarnowskich Gór to miejsce niejednokrotnie nowatorskich rozwiązań pod tym względem. Dlatego też obok dawnych miejsc wydobywczych na Liście znalazły się obiekty będące elementami rozległego „systemu gospodarowania wodami podziemnymi", takie jak: sztolnie, szyby maszynowe, stacja wodociągów i inne.

Wracając jednak do pełnej listy obiektów, moją uwagę zwróciła pozycja nr 26, a więc prawie na samym jej końcu, oficjalnie zapisana pod niewiele mówiącym tytułem „Teren dawnej kopalni Fryderyk". Zaraz pojawia się jednak uzupełnienie, że to „teren o kluczowym znaczeniu dla tarnogórskiego górnictwa". I to nie mija się z prawdą. Wyjątkowość tego miejsca wynika nie tylko z racji odkrycia tu rud ołowiu i założenia w 1784 roku kopalni Fryderyk, ale także z faktu, że cztery lata później na terenie, na którym dziś są pola uprawne stała, sprowadzona z Anglii przez hrabiego Redena, pierwsza w tej części Europy maszyna parowa. Zastąpiła ona przy pracach odwadniających kunszty konne. Uczyniony został tym samym istotny krok ku pierwszej rewolucji przemysłowej na tym terenie. Co prawda była to wtedy tylko 32 calowa, mało efektywna maszyna systemu Newcomena ale pozyskanie w tym czasie nowocześniejszej maszyny wattowskiej było poza zasięgiem. Proces pozyskania owej maszyny opisuje A. Frużyński w swoim artykule „Pierwsze maszyny parowe zastosowane w górnictwie górnośląskim". W chwili obecnej

historię tego miejsca (znanego dziś jako Park Kunszt) upamiętnia zaledwie tablica informacyjna i pozostałości dawnego parku górniczego: kopiec i dwustuletnie lipy.

9 lipca br. nastąpiło oficjalne wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO zabytków Tarnowskich Gór jako 15 polski obiekt na tej liście, na równi z Krakowem i Wieliczką.

Do tych 28 atrybutów górniczych Tarnowskich Gór należałoby jeszcze dodać jeden – tym razem niematerialny : imprezę znaną pod nazwą GWARKI , w nowej edycji obchodzącą w tym roku okrągłą 60-tą rocznicę. Święto to nawiązuje do XVI-to wiecznego przywileju odbywania we wrześniu corocznego jarmarku, w dzień św. Idziego. Przywrócenie tego starego obyczaju to jedna z wielu zasług Towarzystwa Miłośników Ziemi Tarnogórskiej. Tradycyjny, historyczny Pochód Gwarków wyruszy w tym roku w najbliższą niedzielę tj. 10 września o godz. 11. Start przy jednostce wojskowej na ulicy Opatowickiej, a zakończenie na placu Wolności. Zapraszamy!

Suplement nr 2 do 28 razy górnictwo

28 obiektów jakie znalazły się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

1. Podziemne wyrobiska – Tarnowskie Góry, Bytom, Zbrosławice
2. Sztolnia Głęboka (Fryderyk)
3. Szyb „Pokój”
4. Szyb „Bohr”
5. Szyby „Staszic” i „ Maszynowy”
6. Stacja wodociągowa „Staszic”
7. Szyb „Pomóc Szczęściu”
8. Sztolniowy szyb maszynowy nr 22 (Karlik)
9. Szyb sztolniowy nr 17 (Sylwester)
10. Szyb sztolniowy nr 13 (Ewa)
11. Szyb sztolniowy nr 5 (Adam)
12. Portal wylotu Głębokiej Sztolni Fryderyk
13. Roznos Głębokiej Sztolni Fryderyk
14. Sztolnia „Boże Wspomóż”
15. Szyb „Anioł”
16. Szyb „Żmija”
17. Szyb „Szczęść Boże”
18. Szyb „Reden”
19. Szyb „Kaehler”
20. Szyb „Fryderyka”
21. Portal wylotu sztolni „Boże Wspomóż”
22. Roznos sztolni „Boże Wspomóż”
23. Krajobraz pogórniczy (XIX w.)
24. Krajobraz pogórniczy Srebrnej Góry

25. Hałda popłuczkowa kopalni „Fryderyk”
26. Teren dawnej kopalni „Fryderyk”
27. Szyb „Heinitz”
28. Park miejski

Aleksander Zembok